

проміжок часу; 6) місце в газеті; час для виступу по телебаченню (продається телекомпаніями; для реклами); 7) сл. місце в житті; життя (людини); 8) мат. поле; простір; 9) полігр. шпация, пробільний матеріал; пробіл; 10) пробіл (space character); 11) сл. місце в громадському транспорті; місце або місця в пасажирському літаку [10]. У такий спосіб актуалізується значення не загального простору, простору неба для польотів, а особистого простору, простору комфорту. Для перекладацької практики подібні випадки становлять приклади лакун, що не відтворюються як мовна гра в перекладеному слогані.

Крім полісемії, в рекламних слоганах активно використовують каламбур, що також побудований або на актуалізації різних значень одного слова, або омонімів, або співзвучних слів, проте каламбур загалом характеризується тим, що має комічний ефект. Так, у слогані *We fly for your smile*, що перекладаємо буквально як *Ми літаємо за вашу посмішку* спостерігаємо каламбур, що виник на основі полісемії, причому не лексичної, а граматичної. Вираз *for smile* перекладаємо як «за посмішку», при цьому прийменник «за», еквівалентний англійському *for*, через його граматичну поліфункційність та полісемантичність, здатний передавати як значення мета, цілеспрямованості (*за = задля*), так і значення заміщення (*за = за рахунок*). Зважаючи на це одночасно актуалізовано два значення виразу: з одного боку, посмішка є метою, тобто моральною винагородою, а з іншого – матеріальною. Ми б запропонували перекласти цей слоган у такий спосіб: *Ми літаємо задля вашої посмішки*. Мовна гра тут наявна, хоч і завуальована.

Каламбур на основі звукового сприйняття слогану представлений в такому прикладі: **Holden go**. Автоконцерт Holden обрав нібито примітивний слоган, що буквально перекладається як *Холден їде (рушить)*. Проте в разі швидкої вимоги цей слоган чується реципієнтам інакше – як **Hold and go**, тобто в перекладі це вже буде *Тримайся та вирушай!* У такий спосіб неозначеність знімається за рахунок написання слогану, тому його потрібно просувати та тими комунікаційними каналами, що орієнтовані на аудіосприйняття – радіо і телебачення. Цей слоган – приклад дуже вдалої реалізації гри слів, проте він належить до неперекладних, каламбур тут втрачено, адекватний переклад не можливий.

У наступному прикладі слоган **Wii would like to play** містить графічну гру слів, оскільки назва гри «**Wii**» вимовляється однаково із займенником «ми», тому створюється ефект багатозначності *Нам подобається грати* та *Подобается грати* у «ві». У перекладі пропонуємо замінити розповідне речення на питальне, вживши інший займенник, дещо співзвучний з англійської назвою гри, тобто, «**Вии**» *бажає грати?* Наявність у перекладі оказіоналізму «вии» створює комічний ефект та зберігає каламбур, що ми вважаємо пріоритетним.

Отже, під час перекладу рекламних слоганів, побудованих на мовній грі, перевагу потрібно надати відтворенню мовної гри засобами іншої мови, якщо цей прийом виконує текстотвірну функцію. Основними прийомами мовної гри в рекламному тексті є лексична полісемія та каламбур, задля збереження яких допускаються різноманітні лексичні та граматичні трансформації. Якщо мовну гри передати в перекладі неможливо, перевага надається основній семантиці слогану. **Перспективи** дослідження бачаємо у розробленні механізмів перекладу рекламних слоганів з різними елементами впливу на реципієнта.

Література:

1. Журавлева О. В. Функциональные системы речепорождения сквозь призму языковой игры : [монография] / О. В. Журавлева. – Барнаул : Издательство Алтайского университета, 2007. – 142 с.
2. Зирка В. В. Манипулятивные игры в рекламе: лингвистический аспект [монография] / В. В. Зирка. – Днепропетровск : ДНУ, 2004. – 294 с.
3. Космеда Т. А. Мовна гра в парадигмі інтерпретативної лінгвістики. Граматика оцінки. Граматична іграма (теоретичне осмислення дискурсивної практики) / Т. А. Космеда, О. В. Халіман. – Дрогобич : Коло, 2013. – 228 с.
4. Кутуза Н. В. Прийоми мовної гри як мнемонічні техніки та ай-стопери рекламного тексту // Н. В. Кутуза. Рекламний та PR-дискурс: аспекти впливу : [зб. статей] / Н. В. Кутуза. – К. : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2015. – С. 107–114. с.
5. Медведєва Е. В. Рекламная коммуникация / Е. В. Медведєва. – М. : Едиториал УРСС, 2004. – 280 с.
6. Морозова И. Г. Слагая слоганы / И. Г. Морозова. – М. : РИП-Холдинг, 1996. – 168 с.
7. Норман Б. Ю. Игра на гранях языка / Б. Ю. Норман. – М. : Флинта : Наука, 2006. – 344 с.
8. Порпуліт О. О. Прийоми створення мовної гри в рекламному тексті / О. О. Порпуліт // Реклама та PR у масовоінформаційному просторі: монографія / [Т. Ю. Ковалевська, Н. В. Кондратенко, Н. В. Кутуза та ін.]: за заг. ред. О. В. Александрова: відп. ред. Т. Ю. Ковалевська, Н. В. Кутуза. – Одеса: Астропринт, 2009. – С. 123–128.
9. Словник української мови в 11 т. – К. : Наукова думка, 1970–1980.
10. <http://www.lingvo.ua/ru/Translate/en-uk>

УДК 81'42=133.1

О. О. Дорош,

Міжнародний університет фінансів, м. Київ

АНАЛІЗ МЕТАФОРІЗОВАНИХ КОНЦЕПТІВ У КАРТИНІ СВІТУ ЖІНОЧОЇ МОВНОЇ ОСОБИСТОСТІ

У статті проаналізовано особливості дослідження метафор у сучасній лінгвістиці, їх роль та змістове насичення у текстах автора-жінки на матеріалі творів Маргеріт Дюрас. Дослідження виявило тенденцію до чуттєвого сприйняття навколишнього світу автором-жінкою.

Ключові слова: роман, картина світу, метафора, концепт, мовна особистість, гендер, авторська образність, концептуальна організація.

АНАЛИЗ МЕТАФОРИЗИРОВАННЫХ КОНЦЕПТОВ В КАРТИНЕ МИРА ЖЕНСКОЙ ЯЗЫКОВОЙ ЛИЧНОСТИ

В статье проанализировано исследование метафор в современной лингвистике, их роль и смысловое наполнение в текстах автора-женщины на материале произведений Маргерит Дюрас. Исследование позволило установить, что познавательная деятельность автора-женщины базируется на чувственном восприятии окружающего мира.

Ключевые слова: роман, картина мира, метафора, концепт, языковая личность, гендер, авторская образность, концептуальная организация.

ANALYSIS OF METAPHORICAL CONCEPTS IN AUTHORESS' LINGUISTIC PERSONALITY WORLD PICTURE

The article is devoted to the analysis of modern linguistic studies of metaphors, their role and content in authoress' texts through the example of novels written by Margerite Duras. The gender specificity of the author's linguistic personality has

been studied from cognitive perspectives. Comprehensive analysis of metaphorical devices displayed the tendency toward the author's sensory perception of the world, mirrored in figurative representation of emotional states thought 'corporeal' means used by M. Duras to depict the whole gamut of a person's emotional life. The author's imagery reflects the female worldview peculiarities.

Key words: novel, world picture, metaphor, concept, linguistic personality, gender, author imagery, conceptual organization.

Постановка проблеми. Відображуючи реальний світ метафора створює нове сприйняття звичних понять, ця здатність метафори завжди, починаючи від Аристотеля, викликала захоплення та прагнення розгадати її загадку. Когнітивна лінгвістика розглядає метафори як необхідний інструмент пізнання [15, с. 358], який сам відображає своєрідність світосприйняття конкретної мовної особистості, соціального угруповання. Існують численні підходи до дослідження когнітивного рівня мовної особистості. **Актуальність дослідження** полягає у тому, що ми зосередимо увагу на реалізації когніції при створенні оригінальної авторської образності, оскільки людська когніція є не лише «силою, що формується, але й тією, що формує» [9, с. 8] пізнання світу, яке саме по собі є процесом метафоричним [12, с. 388].

Зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Сьогодні науковці [2; 17; 19; 27] переосмислюють поняття самої метафори та її ролі у мовленні. Новітні розвідки доводять її визначну роль у процесі категоризації оточуючих людину явищ та подій. Метафоризація наскрізь пронизує повсякденне життя [14, с. 110], а буденна понятійна система метафорична за своєю суттю [13, с. 36]. Метафори відображають ієрархію цінностей у системі людського світосприйняття і зрештою дозволяють зрозуміти концептуальну систему особистості.

Метафоричне вживання припускає сприйняття аспектів реальності, які виражаються інакше, ніж в термінах об'єктів, відносно яких відбувається референція в мовленні. Інакше кажучи, метафора – це осмислення одного об'єкта в термінах іншого [21, с. 432]. Метафоричний зміст не лише скасовує буквальний, але і підтримує його, метафорична референція зберігає буденне бачення в напрямку з новим, який вона пропонує [21, с. 427]. **Таким чином**, метафора оновлює уявлення про об'єкт і проявляє специфічно-індивідуальні риси мовлення автора художнього твору.

Дослідження жіночої картини світу обов'язково передбачає дефініцію тих елементів, які складають її підґрунтя, тобто вивчення «стереотипів» жіночої мовної свідомості [1, с. 38]. Образне осмислення певного сегменту дійсності вказує на його цінність для суб'єкта мовлення, оскільки інтерпретація світу мовцем здійснюється шляхом категоризації значущих ситуацій і взаємодій, які є суб'єктивно актуальними [6, с. 25; 24, с. 55]. Щойно виникає образ, він одразу стає значущим [21, с. 451]. У зв'язку з цим, необхідно відмітити, що людина схильна до образної обробки тих фактів, які принципово важливі для неї. Серед величезного наданого їй матеріалу мовна особистість обирає засоби, які відповідають стійким зв'язкам між поняттями в її тезаурусі, упорядковуються в ієрархічну систему, яка певною мірою відображає ціннісну систему мовця та його життєве кредо. Систематичне вживання того чи іншого компоненту у визначенні окремої ситуації підкреслює його суб'єктивну важливість. **Методологічне/наукове значення.** *Отже, специфіка* використання автором засобів образності зумовлюється **особливостями** життєвого досвіду, який значною мірою формується під впливом гендерної приналежності. Відтак розвідки в напрямку структури творення образності жіночою мовною особистістю уможливають з'ясування смислотвірних концептів жіночої картини світу.

Аналіз досліджень і публікацій. Багатоаспектність розуміння метафоричних процесів втілюється в різноманітних підходах до **методів їх дослідження**. Метафоричне утворення, в плані механізму його інтерпретації досліджує М. Блек [4]. Його теорія полягає в тому, що метафоричне утворення складається з фокусу метафори – головного предиката (слова, яке не може мати в даному контексті свого буквального значення), головного суб'єкта (слова, синтаксично пов'язаного з предикатом) та допоміжного суб'єкта, який є таксономічною категорією, яка долучається до змісту головного предиката. Головний предикат посідає низку асоціативних значень, які не входять до нормативного визначення слова, проте можуть виникати в свідомості при використанні слова. Ці асоціативні значення М. Блек називає імплікаціями. Категоріальний дисонанс блокує основний компонент значення слова, а імплікації, відтак, стають єдиними ознаками, що імплікуються суб'єкту [4, с. 89]. Цю концепцію, дещо інтерпретуючи її, розвивають російські лінгвісти Н. Д. Арутюнова [2] та О. В. Падучева [19]. Так, Н. Д. Арутюнова робить висновок, що механізм утворення метафоричного значення полягає у «вторгненні синтезу в зону аналізу» [3, с. 348], остання, сформована з предикативних слів, відчуває вплив ідентифікуючої функції предмету мовлення, який реалізується в темі повідомлення та характеризується дескриптивністю і семантичною неподільністю, створюючи, в свою чергу, зону синтезу.

Засади когнітивного аналізу метафори були покладені Дж. Лакоффом та М. Джонсоном [25; 26]. Вони показали, яким чином метафоричні утворення віддзеркалюють особливості пізнавальних процесів. Саме поняття, яке підлягає метафоричному осмисленню, за їх концепцією, термінологічно позначається як царина-мета, воно формується внаслідок проектування на нього семантичного поля царини-джерела. Царина-джерело представляє собою конкретні поняття, за допомогою яких здійснюється представлення царини-мети, яка являє собою зміст метафоричного утворення. Як царина-джерело, так і царина-мета є концептуальними полями, що представляють собою «інформаційні пакети» фонових знань творця образності [8, с. 145]. Цей підхід отримав широке визнання та став класичним засобом аналізу метафоричних утворень. Дослідження концептуальних засад існування метафори саме в цьому руслі здійснює М. В. Нікітін [17]. Останній досліджує природу концепта-джерела та концепта-мети, наголошуючи на існуванні функціональних компонентів в єдиній складній структурі концептів, залучених до метафоричного осмислення [17, с. 24]. Хоча підхід М. В. Нікітіна суттєво різниться від концепції Н. Д. Арутюнової, вони сходяться на думці, що метафоричне утворення посідає категорію емоційної оцінки. Але на відміну від Н. Д. Арутюнової, яка вважає, що метафора в цілому виявляє своєрідну «зашифровану» оцінку осмислюваної ситуації суб'єктом мовлення [3, с. 368], М. В. Нікітін стверджує, що оцінка формується на ґрунті концепта-корелята, який формує сприйняття царини-мети [17, с. 20]. **Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми** Таким чином, наукові дискусії щодо суті метафоричних утворень є незавершені і відкривають широке поле для мовознавчих розвідок. Оскільки **метою нашої роботи** є встановлення лінгвокогнітивних особливостей жіночого авторського мовлення, ми спираємось на концепцію Дж. Лакоффа та М. Джонсона, яка відкриває шляхи до аналізу концептуальних засад жіночої картини світу. У вітчизняній лінгвістиці ця традиція була продовжена в роботах О. П. Вробйової [5], С. А. Жаботинської [9] та О. Л. Козачишиної [10]. Згідно цієї методики з чотирьох романів М. Дюрас методом суцільної вибірки було відібрано 2152 метафори та образних порівняння.

Новизна. Ми беремо до уваги лише «живі» метафоричні утворення, оскільки «стерті» метафори виявляють особливості осмислення світу цілим етносом, тоді як перед нашою роботою стоїть завдання провести розвідки в напрямку специфіки жіночого авторського мовлення, що уможливується дослідженням «живої», іншими словами, оригінальної авторської метафори.

Виклад основного матеріалу. Метафоризований концепт осмислюється через емпіричні уявлення, які випливають із фізичного сенсомоторного досвіду [2, с. 9; 5, с. 19; 112, с. 392], тобто концепт-корелят (царина-джерело) метафоричного утворення ґрунтується на базисних сенсорних формах свідомості. Таким чином, царина-джерело має такі властивості: вона відноситься до базового рівня свідомості та формує ставлення до царини-мети. Дослідження специфіки залучення концептів-корелятів до осмислення царини-мети уможливує представлення психологічного портрету М.Дюрас, виходячи з особливостей образності, створеній нею в романах.

Зробивши вибірку оригінальних авторських метафор з чотирьох романів М. Дюрас та дослідивши специфіку залучення фізичних сутностей до осмислення царини-мети, ми виявили, що концепти-кореляти метафоричних утворень логічно розподіляються на п'ять тематичних класів відповідно максимально прогностичних (найбільш суттєвих) ознак, тобто таких, які уможливають прогнозування всередині об'єкту більшої кількості інших ознак – властивостей та відношень [7, с. 43]: ПСИХОФІЗІОЛОГІЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ЛЮДИНИ, СВІТ ПРИРОДИ, ЖИТТЄДІЯЛЬНІСТЬ ЛЮДИНИ, ФОРМИ ІСНУВАННЯ МАТЕРІЇ, ОДУШЕВЛЕНІ ІСТОТИ. Предмети думки всередині класу поєднані відповідно ознак класової приналежності: з зовнішнього боку – як відокремлювана власна ознака, а з внутрішнього – як невідокремлювана власна ознака. Оскільки будь-яка власна ознака виводиться зі суттєвих ознак предмету, хоч в них і не міститься [11, с. 350–351], то ми, слід за Б. В. Деменко [7, с. 44], під зовнішньо відокремлюваною ознакою розуміємо таку, яка належить не всім, а лише деяким предметам класу, на протизагу внутрішньо невідокремлюваній, яка належить усім предметам класу.

Розглянемо їх детальніше.

ПСИХОФІЗІОЛОГІЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ЛЮДИНИ (La personne et ses aspects psychophysiologiques). Цей клас складає 42% від усього обчисленого матеріалу, сформований з двох підкласів: людська фізіологія та психічна діяльність людини. Перший включає поняття, об'єднані навколо процесів, що відбуваються в організмі та його частинах. Таким чином, цей підклас утворюють п'ятнадцять груп концептів-корелятів, які описують життєдіяльнісні функції людського організму [28]: серце (cœur), обличчя (visage), власне тіло (corps en général), очі (yeux), руки (mains), кров (sang), нюхові відчуття (sensations olfactives), погляд (regard), усмішка (sourire), фізіологічні потреби (nécessités physiologiques). До підкласу психічна діяльність людини увійшли концепти-кореляти, які характеризують духовну та ментальну діяльність людини. Групу *мова* (langue) ми віднесли до цього класу на тій підставі, що *лінгвістика розглядає мову як феномен психологічного стану* [22, с. 42]. Крім власне мовних проявів (mot, parole, phrase) ми віднесли сюди і мовчання (silence) як *невербалізований мовний знак*. Сюди ж увійшли почуття («connaissance comportant des éléments affectifs et intuitifs» [28]), під якими ми розуміємо знання, що втілюють афективні, інтуїтивні елементи (*douleur, colère, amour, tristesse, joie, souffrance, douceur, horreur*) та абстрактні поняття (notions abstraites), оскільки останні виникають унаслідок психічної діяльності людини (*éternité, impatience, absurdité, faux, espoir, héroïsme, perversité, mal*); отже, до цього підкласу увійшли поняття, характеризовані тим, що відображають особливі форми сприйняття дійсності, зумовлені емоційно-психічною активністю людини. Внутрішньо невідокремлюваною ознакою, яка об'єднує вищеописані підкласи, виступає те, що вони уміщують поняття, які співвідносяться з людською фізіологією та характеризують психічну діяльність людської істоти.

СВІТ ПРИРОДИ (La nature) включає поняття про об'єкти живого й неживого навколишнього світу – «ce qui, dans l'univers, se produit spontanément, sans intervention de l'homme; tout ce qui existe sans l'action de l'homme» [28]). Цей клас складається з шести підкласів за внутрішньо невідокремлюваною ознакою: вода (eau en général), істота (être), неістота (non-être), феномени природи (phénomènes de la nature), небесні об'єкти (objets célestes), світло (lumière), які в свою чергу дрібняться на десять груп за зовнішньо відокремлюваною ознакою, оскільки ця ознака належить лише членам конкретної групи. Так, до групи «вода» входять підгрупи власне вода (eau), вода, що тече (eau en mouvement) та море (mer); підклас «істота» дрібниться на групи птахи (*oiseaux*) та тварини (*bêtes*); «**неістота**» – рослини (*plantes*) та різне (*diff.*); «феномени природи» – буря (*tempête*) та крига (*glace*).

Вищеназвані класи організовані концептами-корелятами, що втілюють поняття, які існують як даність, незалежно від людської волі. Така увага та деталізація вищеназваних концептів-корелятів свідчать про їх значущість для концептуальної сфери письменниці. Зосередженість М.Дюрас на людському факторі та образному осмисленні природи пояснюється особливостями жіночої психології, яка схильна до прискіпливої уваги стосовно навколишнього світу [16, с. 86; 18, с. 167; 23, с. 183].

ЖИТТЄДІЯЛЬНІСТЬ ЛЮДИНИ (L'activité de la personne) окреслює діяльнісний простір людини та його результати. Цей клас складається з п'яти груп: предмети (objets), побут (vie quotidienne), діяльність людини (activité quotidienne), будівельні споруди (bâtements) та різне (*diff.*). Концепти-кореляти цього класу поєднані на підставі того, що або описують щоденні дії: побут (*ordre, désarroi, balayer, métier, chantier*), діяльність людини (*algèbre, épier, révolution, guerre, délit, gifle, empoigner*); або самі є їх результатом: шуми (*bruit, vacarme, silence*), будівельні споруди (*murs, maison*), предмети (*file, navire, trains, monnaie, forme, lit, ballon, tache, paquebot, voile, écran*). Заслугує на інтерес той факт, що до підкласу діяльність людини увійшли здебільшого поняття, які мають негативну конотацію – шпигувати, революція, війна, злочин, ляпас. Таким чином, досліджений матеріал надає підстави зробити припущення, що людська діяльність розцінюється як негативна.

ФОРМИ ІСНУВАННЯ МАТЕРІЇ (Les formes de l'existence de la matière) – цей клас сформований із понять, які представляють форми буття матерії, такі як простір (включає групи часовий (*de temps*) і фізичний (*physique*)) та буття (формується на базі груп життя (*vie*) й смерть (*mort*)).

ОДУШЕВЛЕНІ ІСТОТИ (Les êtres animés). Клас представляє цілісне осмислення істоти, наділеної душею, яка складає основу людськості та вирізняє від тварин. Ми виділяємо цей клас на підставі того, що концепти-кореляти, які його формують, представляють одушевлених живих істот, тобто наділених рисами індивідуальності. Сюди входять три групи: Бог (*Dieu*), жінка (*femme*) та дитина (*enfant*).

Висновки. Проведений аналіз концептів-корелятів авторської образності у романах М.Дюрас уможливує з'ясування певних тенденцій світосприйняття автора-жінки. Найяскравіше проявила себе тенденція чуттєвого сприйняття світу, що позначилося у найбільшій кількості концептів-корелятів, які відносяться до класу ПСИХОФІЗІОЛОГІЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ЛЮДИНИ. Окрім того, цей клас вирізняється з-посеред інших дрібною деталізацією: він складається не лише з підкласів, але й угруповань загальною кількістю п'ятнадцять. Зосередженість письменниці на життєдіяльному просторі людини та образному осмисленні природи пояснюється особливостями жіночої психології, якій властива посилена увага до життєвого мікросвіту. Емоційне ставлення до людей і життя проявляє себе в досить емній репрезентації підкласу психічна діяльність людини, що вказує на серйозну увагу авторки до внутрішнього життя. Невелика кількість прикладів з концептами-корелятами, що стосуються класів ФОРМИ ІСНУВАННЯ МАТЕРІЇ й ОДУШЕВЛЕНІ ІСТОТИ, свідчить про порівняно менший інтерес до абстрактно-філософських аспектів життя.

Література:

1. Апресян Ю. Д. Образ человека по данным языка : попытка системного описания // Вопросы языкознания. – 1995. – № 1. – С. 37–66.
2. Арутюнова Н. Д. Метафора и дискурс / Н. Д. Арутюнова // Теория метафоры. – М. : Прогресс, 1990. – С. 5–32.
3. Арутюнова Н. Д. Язык и мир человека / Н. Д. Арутюнова. – М. : Языки русской культуры, 1999. – 896 с.
4. Блэк М. Метафора // Теория метафоры. – М. : Прогресс, 1990. – С. 87–132.
5. Воробьева О. П. Когнитивна поетика: здобутки і перспективи // Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна. – Харків : Константа, 2004. – № 635. – С. 18–22.
6. Дейк Ван Т. Язык. Познание. Коммуникация / Ван Т. Дейк // Пер. с англ.: Сб. работ / Под ред. В. И. Герасимова. – М. : Прогресс, 1989. – 312 с.
7. Деменко Б. В. Логічні структури процесу специфікації / Б. В. Деменко // Третья международная конференция «Язык и культура». Доклады. – УИМО КУ им. Т. Шевченко. Кафедра украинского языка. – Киев, 1994. – Т. 2. – С. 41–48.
8. Жаботинская С. А. Когнитивные и номинативные аспекты класса числительных / С. А. Жаботинская. – М. : Институт языкознания РАН, 1992. 216 с.
9. Жаботинская С. А. Когнитивная лингвистика: принципы концептуального моделирования / С. А. Жаботинская // Лінгвістичні студії. – Черкаси : Черкаський держ. ун-т, 1997. – Вип. 2. – С. 3–11.
10. Козачишина О. Л. Лінгвістичні прояви гендерних характеристик англомовних художніх текстів (на матеріалі американської прози ХХ ст.) / О. Л. Козачишина. – Дис... канд. філол. наук: 10.02.04. – К., 2003. – 352 с.
11. Кондаков Н. И. Введение в логику / Н. И. Кондаков. – М., 1967. – 380 с.
12. Лакофф Дж. Метафоры, которыми мы живем : Пер. с англ. / Дж. Лакофф, М. Джонсон // Теория метафоры. – М. : Прогресс, 1990. – С. 387–416.
13. Лакофф Дж. Мышление в зеркале классификаторов // Новое в зарубежной лингвистике. – М. : Прогресс, 1988. – Вып. XIII. Когнитивные аспекты языка. – С. 12–52.
14. Ласка І. В. Тілесна метафора в наївній теорії емоцій / І. В. Ласка // Вісник Львівського університету. Серія іноземні мови. – 2000. – Вип. 8. – С. 109–118.
15. Маккормак Эрл. Когнитивная теория метафоры : Пер. с англ. / Эрл Маккормак // Теория метафоры. – М. : Прогресс, 1990. – С. 358–387.
16. Митина О. В. Кросскультурное исследование стереотипов женского поведения (в России и США) / О. В. Митина, В. Ф. Петренко // Вопросы психологии. – 2000. – №1. – С. 68–86.
17. Никитин М. В. Концепт и метафора / М. В. Никитин // Проблемы теории европейских языков. – СПб. : Изд-во «Тритон», 2001. – № 10. – С. 16–35.
18. Ожигова Л. Н. Исследование гендерной идентичности и гендерных стереотипов личности // Практикум по гендерной психологии / Под ред. И. С. Клециной. – СПб. : Питер, 2003. – С. 164–170.
19. Падучева Е. В. Метафора и ее родственники // Сокровенные смыслы: Слово, Текст, Культура: Сб. ст. в честь Н. Д. Арутюновой / Отв. ред. Ю. Д. Апресян. – М. : Языки славянской культуры, 2004. – С. 187–204.
20. Потапов В. В. Многоуровневая стратегия лингвистической гендерологии // Вопросы языкознания. – 2002. – № 1. – С. 103–130.
21. Рикер П. Метафорический процесс как познание, воображение и ощущение / П. Рикер // Новое в зарубежной лингвистике. – М. : Прогресс, 1988. – Вып. XIII. Когнитивные аспекты языка. – С. 432–486.
22. Румянцева П. В. Гендерная идентичность // Практикум по гендерной психологии / Под ред. И. С. Клециной. – СПб. : Питер, 2003. – С. 171–177.
23. Сафонова М. В. Гендерные стереотипы и их влияние на поведение человека / А. Ченки // Практикум по гендерной психологии / Под ред. И. С. Клециной. – СПб. : Питер, 2003. – С. 178–184.
24. Ченки А. Семантика в когнитивной лингвистике // Фундаментальные направления современной американской лингвистики : Сб. обзоров. – М. : Изд-во МГУ, 1997. – С. 46–78.
25. Lakoff G. Metaphors We Live By / G. Lakoff, M. Johnson. – Chicago : Univ. of Chicago Press, 1980. – 242 p.
26. Lakoff G. The Contemporary Theory of Metaphor / G. Lakoff // Metaphor and Thought. – Cambridge : Cambridge University Press, 1993. – P. 202–252.
27. Reboul A. Analyse de la métaphore et de la fiction. – Genève : Presses Universitaires de Genève, 1990. – 265 p.
28. Dictionnaires Le Robert. Version électronique du Nouveau Petit Robert. Dictionnaire alphabétique et analogique de la langue française © Dictionnaires Le Robert, 1996-1997.

УДК 811.161.242

Л. Ф. Дорошина,

Національна академія Національної гвардії України, м. Київ

АРХЕТИПНА СЕМАНТИКА НАЗВ КВІТІВ У ХУДОЖНЬОМУ ІДІОЛЕКТІ О. ДОВЖЕНКА

У статті досліджується архетип як поліаспектне етнолінгвоментальне явище, аналізуються витoki та розвиток цього поняття. Розглядаються етнокультурні архетипові образи-фітоніми (назви квітів) васильки, гвоздика, калачики, мак, рожка (рожевий цвіт), чорнобривці, соняшник як елементи характеристики українського простору, що формують у мові творів письменника мегаобраз країни, її національну ментальність. Здійснюється аналіз вербальних засобів, що художньо репрезентують ці образи в літературних творах О. Довженка. Фактичним матеріалом дослідження є мова кіноповістей «Земля», «Зачарована Десна», «Повість полум'яних літ».

Ключові слова: архетип, етнокультурний архетип, архетиповий образ.

АРХЕТИПНАЯ СЕМАНТИКА НАЗВАНИЙ ЦВЕТОВ В ХУДОЖЕСТВЕННОМ ИДИОЛЕКТЕ А. ДОВЖЕНКО

В статье исследуется архетип как полиаспектное этнолингвоментальное явление, анализируются истоки и развитие этого понятия. Рассматриваются этнокультурные архетипические образы-фитонимы (названия цветов) васильки, гвоздика, калачики, мак, мальва, чернобривцы (бархатцы), подсолнух как элементы характеристики украинского пространства, формирующие в языке произведений писателя мегаобраз. Фактическим материалом исследования является анализ страны, ее национальную ментальность. Проводится анализ вербальных средств, которые художественно презентуют эти образы в литературных произведениях А. Довженко языка киноповестей «Земля», «Зачарованная Десна», «Повесть пламенных лет».

Ключевые слова: архетип, этнокультурный архетип, архетипический образ.

ARCHETYPIC SEMANTICS OF FLOWERS' NAMES IN ARTISTIC IDIALECT OF O. DOVZHENKO

In the last ten years in linguistics the particularly importance is given to national specificity of language and speech phenomena, allowing to penetrate into the depths of the national way of thinking, mentality and worldview. A considerable atten-